

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ В РЕСУРСНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин в Україні визначає зміну поглядів на механізми господарювання та характеру управління аграрними виробництвами. Оскільки зовнішнє середовище постійно змінюється й ускладнюється, то система управління ресурсним потенціалом аграрного сектора економіки має набути нових якостей, розширюючи свої можливості. Ринок ставить підприємства аграрного сектора у принципово нові відносини з державними організаціями, з виробничими й іншими контрагентами, з працівниками стосовно формування та використання ресурсного потенціалу.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Окремі аспекти формування ресурсного потенціалу й управління його використанням відображені в роботах російських і вітчизняних учених: Л. Абалкіна, В. Амбросова, О. Амосова, З. Балабаса, М. Бєседіна, Я. Білоуська, В. Бойка, О. Бугуцького, А. Гальчинського, В. Галушки, А. Даниленка, М. Дем'яненко, В. Дієспєрова, В. Добряка, Й.М. Кропивка, Г. Лісовського, М. Лобаса, І. Лукінова, І. Мазура, М. Маліка, П. Макаренко, В. Мєсель-Весєляка, В. Мілосєрдова, Л. Михайлової, О. Могильного, П. Музики, О. Олійника, О. Онищенко, Б. Пасхавєра, Г. Підлісєцького, В. Рябокєня, П. Саблука, В. Ситника, А. Трєтяка, І. Ушачєва, М. Федєрова, І. Червена, Г. Черєвка, А. Чупіса, В. Шапіро, В. Шєбаніна, В. Шєрємета, О. Шпичака, О. Шпикєляка, В. Шияна, А. Юзєфовича, В. Юрчишина, К. Якуби та ін. Вивчення природи, характеру взаємозв'язку й протиріч процесів інтенсифікації використання ресурсів, формування ефективних форм системи ресурсного забезпечення підприємств агропромислового комплексу є науковою основою для подальшого розвитку аграрної галузі економіки на якісно новому рівні.

Мета дослідження. Вивчити стан і тенденції ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств та опрацювати напрями його поліпшення.

Виклад основного матеріалу. Кожний окремий вид ресурсів і ресурсний потенціал аграрної сфери в цілому відображають вплив чинників, які створюються людиною штучно (машини, механізми, добрива, фінансові ресурси) або формуються природним шляхом (трудові ресурси, ґрунти, вода, сонячна енергія, повітря і т.д.). Взаємодія цих чинників і найскладніші процеси різної природи формують певні ефекти, тобто створюють масу споживчих вартостей, кількість та якість яких має відповідати суспільним потребам, забезпечувати конкурентоспроможність виробництва, зниження витрат виробництва, ефективне використання аграрного ресурсного потенціалу.

Ресурсне забезпечення сільськогосподарських підприємств свідчить про стан їх технічної бази, що визначає ефективність процесу виробництва. Під технічною базою прийнято розуміти, насамперед, сукупність матеріальних і технічних ресурсів, які безпосередньо задіяні у виробничому процесі, оскільки від якості та стану розвитку цих ресурсів залежить якість і кількість одержаної в результаті господарської діяльності сільськогосподарської продукції. Саме тому питання оновлення та створення технічної бази є основним серед домінуючих, що визначають ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств.

Стан технічної і хімічної бази сільськогосподарських підприємств значною мірою визначає загальні перспективи розвитку господарств та можливі обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, що в свою чергу визначають продовольчу безпеку країни. Доцільно проаналізувати виробництво техніки в сільському господарстві (табл.1).

За аналізом показників таблиці можна зробити висновок про поліпшення ситуації в галузі забезпечення сільськогосподарських підприємств технічними ресурсами. Так, як показує співвідношення кількості наявних на 2010 р. тракторів з аналогічним показником 2006 р., забезпеченість сільського господарства тракторами збільшилася майже в 1,4 раза. Також, при порівнянні з 2006 р., зросло виробництво машин для внесення добрив - у 1,77 раза. Однак порівняно з 2009 р. відбулося зменшення виробництва майже на 40 %.

Таблиця 1

Виробництво продукції хімічної промисловості та машинобудування

Види ресурсів	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Добрива азотні мінеральні чи хімічні, тис. т	2470,0	2633,0	2566,0	2840,0	2689,0
Добрива калійні мінеральні чи хімічні, тис. т		11,0	6,4	7,4	14,3
Трактори для сільського та лісового господарства, шт.	4556,0	5543,0	3703,0	5282,0	6339,0
Плуги відвальні, шт.	4285,0	3058,0	2542,0	3025,0	7064,0
Сівалки, шт.	7983,0	11315,0	8968,0	7065,0	9938,0
Косарки, шт.	1542,0	3802,0	3206,0	3106,0	3404,0
Машини для внесення добрив, шт.	800,0	1135,0	1159,0	2296,0	1423,0
Обприскувачі переносні, тис. шт.	241	428,0	603,0	431,0	749,0
Комбайни бурякозбиральні та машини для обрізання бурячиння, шт.	398,0	88,0	201,0	18,0	-

Поряд з цим виробництво плугів, сівалок, косарок в останні роки набуло тенденцію до зростання.

У цілому родючість сільськогосподарських угідь і стабілізація агропромислового виробництва також значною мірою залежать від засобів хімізації. За даними ФАО, Західна Європа та США третину врожаю одержують за рахунок мінеральних добрив. Основна частка продукції землеробства у найбільш розвинутих країнах Західної Європи формується завдяки штучно створеній родючості - ефект від застосування засобів хімізації коливається від 26,2 до 35,9 ц/га. На її частку в зазначених регіонах припадає близько 70 % валового і товарного потенціалу землеробства й лише 30 % - на природну. Німецькі та російські науковці вважають, що за рахунок мінеральних добрив вони отримують 50 % прибавки урожаю, а французькі - 70 %. За даними вітчизняних і зарубіжних учених, у середньому 1 т мінеральних добрив, у перерахунку на діючу

речовину, забезпечує такі прирости урожаю з 1 га: зерна - 4,5 т, цукрових буряків - 35-40, картоплі - 25-30, насіння соняшнику - 1,5-2 т.

За останні роки в Україні намітилася позитивна тенденція щодо збільшення виробництва та застосування засобів хімізації в сільському господарстві. Порівняно з 2006 р., у 2010 р. виробництво калійних добрив зросло майже в 1,8 раза. Дещо вагомніше відбулося збільшення у виробництві пестицидів та інших агрохімічних продуктів. За останні роки їх виробництво зросло більше ніж у 5 разів (рис. 1).

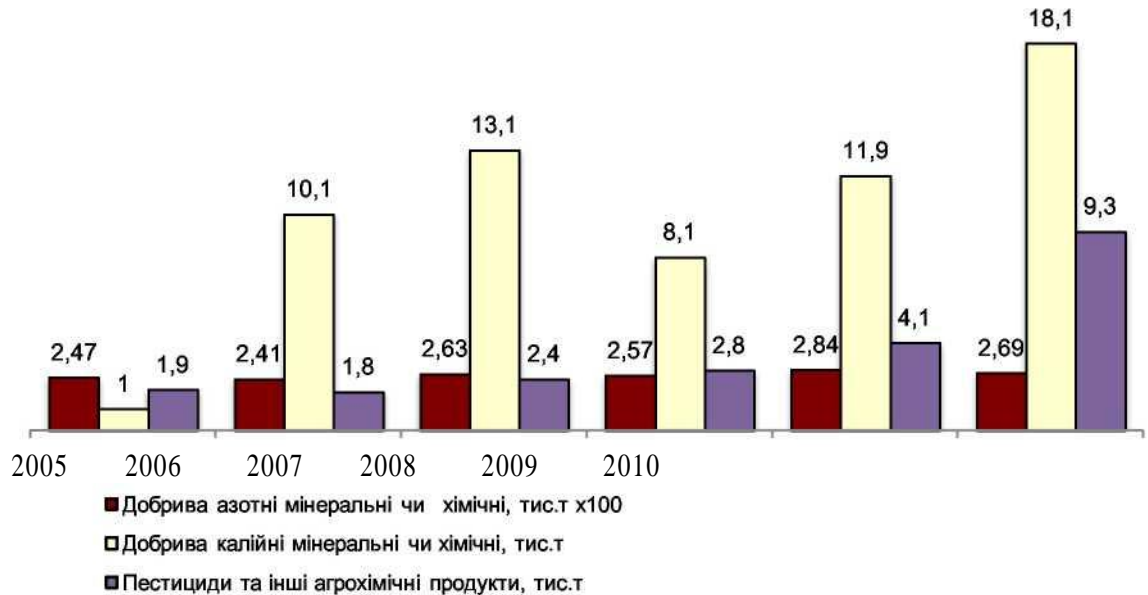

Рис. 1. Динаміка виробництва засобів хімізації в Україні, тис. тонн

На сучасному етапі основною вимогою до застосування мінеральних добрив є оптимізація норм одержання обов'язкового економічного ефекту. Таким чином, збільшення валового і товарного виробництва продукції землеробства досягається завдяки інтенсивному, науково обґрунтованому застосуванню добрив, адже урожайність сільськогосподарських культур перебуває в прямій залежності від внесених доз добрив та їх збалансованості.

Сучасні умови розвитку АПК зумовлюють реалізацію концептуальної моделі розвитку сільського господарства, що сполучає його ринкову організацію й орієнтацію на економічний інтерес виробника. Модель формування системи матеріально-технічного забезпечення в АПК базується на утворенні різних інтегрованих корпоративних структур, заснованих на принципах кооперування, горизонтальної й вертикальної інтеграції сільськогосподарських підприємств.

Для реалізації мети формування ефективної системи ресурсного забезпечення, скорочення ступеня зношування основного капіталу, задіяного в сільському господарстві, необхідна розробка стратегії нарощування основного капіталу відповідно до науково-технічного прогресу.

Інтеграція сільськогосподарських підприємств і підприємств сільгоспмашинобудування впливає на скорочення питомих сукупних витрат обігу торгово-посередницьких підприємств й, таким чином, сприяє підвищенню ефективності функціонування систем ресурсного забезпечення: дозволяє підвищити конкурентоспроможність підприємств - учасників інтеграції, поліпшити показники діяльності порівняно з їхнім самостійним функціонуванням і забезпечити зниження торговельних націнок, зумовлюючи при цьому економію витрат споживачів кінцевої продукції АПК.

Одним з видів інтеграції сільгосппідприємств у сфері ресурсного забезпечення може стати міжвиробнича структура, що повинна перебувати в безпосередньому підпорядкуванні вищих органів управління, що поєднують діяльність підприємств. Будучи структурною одиницею, основним завданням якої є забезпечення інтегрованих функцій керування: планування, організації, керування й контролю діяльності підприємств, дана структура повинна координувати діяльність організаційно-функціональних структурних підрозділів підприємств (спільних або відособлених), відповідальних за здійснення закупівель, збуту, складування, транспортування й інших процесів ресурсного їх забезпечення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Кінцевий результат відтворення реалізується на його заключній стадії, тому об'єктивно на цьому етапі має здійснюватися стратегічний контроль над усією агропромисловою системою, головною якісною характеристикою якої є ступінь збалансованості її елементів. У зв'язку з цим рівень оцінки ефективності виробництва сільськогосподарської продукції у певних межах і темпів розвитку кожної галузі агровиробництва залежить не тільки від потенційних виробничих можливостей галузей, але й від реальних ринкових потреб у продукції, які обумовлюють економічний ефект діяльності в аграрному секторі економіки.

У міру поглиблення економічних реформ в аграрному секторі економіки головним фактором зростання сільськогосподарського виробництва стає не тільки приріст ресурсів, а й найбільш повне використання вже наявного потенціалу. Особливо цей шлях актуальний для сучасних умов розвитку регіональних АПК у силу обмеженості матеріально-технічних ресурсів окремих підприємств. Фактор обмеженості зумовлює розвиток процесів інтеграції у сфері ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Анотація

Досліджено розвиток ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств України, наявність технічних засобів виробництва, розглянуто систему інтеграційних змін в організації сільгосппідприємств як одного з елементів ефективної системи ресурсного забезпечення.

Ключові слова: ресурсно-технічне забезпечення, сільськогосподарське підприємство, технічна база, засоби хімізації.

Аннотация

Исследовано развитие технического обеспечения сельскохозяйственных предприятий Украины, наличие технических средств производства, рассмотрено систему интеграционных изменений в организации сельхозпредприятий как один из элементов эффективной системы ресурсного обеспечения.

Ключевые слова: ресурсно-техническое обеспечение, сельскохозяйственные предприятия, техническая база, средства химизации.

Summary

Development of technical maintenance of the agricultural enterprises of Ukraine, their maintenance with manufacture means is investigated, considered system of integration changes in the organisation of agricultural productions as one of elements of effective system of resource maintenance.

Keywords: resource and technical maintenance, integration of the agricultural enterprises, technical base, maintenance with means of chemicalization, fertilizer.

Список використаної літератури:

1. Білоусько Я.К. Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-

- технічної бази АПК в Україні / Я.К. Білоусько, В.І. Бойко // Матеріали до П'ятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників 28-29 січня 2006 р.-К.: [б. в.], 2006.
2. Сільське господарство України за 2010 рік: Статистичний збірник/ [за ред. Ю.М. Остапчука]. - К. :Держкомстат України, 2011.
 3. Малік М.Й. Конкурентоспроможність підприємств: методологія і механізми / Малік М.Й., Нужна О.А. – К.: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2009. – 270с.
 4. Підлісецький Г.М. Формування ринкової системи матеріально-технічного забезпечення АПК України: наукова доповідь / Підлісецький Г.М., Білоусько Я.К., Герун М.І. - К.: [б. в.], 2007.
 5. Полунєєва Ю.В. Конкурентоспроможність: країна, регіон, підприємство: Збірник / Ю.В. Полунєєва – К.: КНЕУ, 2008. – 176 с.
 6. Шафронов А. Повышение рентабельности аграрных предприятий/ Шафронов А. // АПК: Экономика, управление. – 2006. – №5. – С. 32-38.